

Els dies 25 i 26 de novembre de 1999 van tenir lloc a Barcelona, a l'Institut d'Estudis Catalans, les primeres Jornades per a la Cooperació en l'Estandardització Lingüística, organitzades per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, presidides pel senyor Joan Argenter, president de la Secció Filològica, i coordinades pels senyors Isidor Marí, membre de la Secció Filològica, i Josep M. Mestres, cap del Servei de Correcció de l'Institut d'Estudis Catalans.

Trenta-tres ponents dels diferents àmbits professionals i territorials de la llengua catalana van participar en aquestes Jornades i van contribuir a assolir-ne el principal objectiu, que era donar a conèixer les activitats de col·laboració de la Secció Filològica en tots els àmbits professionals relacionats amb la llengua en els diferents territoris de llengua catalana i valorar-ne l'eficàcia, a fi d'establir un marc adequat que faciliti i sistematitzi la participació dels sectors socials més directament implicats en el procés d'estandardització i elaboració funcional de la llengua, i d'aquesta manera garantir la disponibilitat de criteris i recursos lingüístics necessaris perquè el català pugui ser usat en totes les funcions socials.

Les Jornades van comptar amb tres-cents dotze participants, gairebé tots provinents d'arreu dels Països Catalans: 80,5 %, de Catalunya; 9,9 %, del País Valencià; 8,3 %, de les Illes Balears; 0,7 %, de la Catalunya Nord; 0,3 %, d'Andorra, i 0,3 %, d'altres orígens. Per la dedicació professional, els percentatges són els següents: lingüistes i lexicògrafs en general, 19,6 %; assessors lingüístics i/o correctors, 44,9 %; traductors i/o intèrprets, 7 %; professors universitaris i d'ensenyament mitjà, 19,6 %; altres professionals, 7 %, i estudiants universitaris, 1,9 %. Finalment, segons les entitats en què treballen tenim els següents percentatges: Administració, 28,5 % (l'Administració autonòmica és la que compta amb un major nombre de participants, 19,2 %); universitat i centres d'ensenyament, 27,2%; altres entitats, 32,4% (que inclou el TERMCAT, 3,2 %; el Consorci per a la Normalització Lingüística, amb un 4,2 %; els mitjans de comunicació públics i privats, 5,1 %; institucions privades, 7,4 %, i l'Institut d'Estudis Catalans, 12,5 %), i professionals autònoms, 11,9 %.

El text que segueix és la transcripció literal de les conclusions a què van arribar els organitzadors i els participants després de dos dies de ponències i taules rodones.

Arribats al final d'aquestes Jornades, ens correspon valorar en quina mesura s'han acomplert els objectius amb què havien estat convocades i recollir les propostes de cooperació que hi han estat presentades, a fi de traslladar-les al Ple de la Secció Filològica i, en la mesura que calgui, als òrgans de decisió de l'Institut d'Estudis Catalans en general.

I

El primer objectiu de les Jornades era donar a conèixer les activitats de col·laboració de la Secció Filològica en els diferents àmbits professionals i territorials de la llengua catalana, a fi de considerar-ne la idoneïtat i l'aplicabilitat futura en altres sectors o zones.

Aquest objectiu es pot considerar assolit en línies generals; en primer lloc, amb la presentació de les línies de treball de la Secció Filològica i de l'estructuració organitzativa d'aquesta Secció en comissions i oficines; en segon lloc, en una perspectiva territorial, amb la ponència relativa a les jornades que efectua anualment la Secció Filològica a llocs diversos del territori lingüístic, i, sobretot, en tercer lloc, amb l'exposició sectorial dels treballs realitzats en l'àmbit educatiu —conjuntament amb la Universitat de les Illes Balears o per mitjà dels projectes vinculats al Centre de Referència en Enginyeria Lingüística (CREL) i al desplegament de la xarxa telemàtica educativa—, en l'àmbit de l'assessorament lingüístic —tant pel que fa als serveis públics com a la supervisió de textos en el camp editorial i dels mitjans de comunicació—, en l'àmbit de l'onomàstica, el lèxic i la terminologia —al qual hem dedicat una atenció especial a causa de la seva pròpia magnitud i diversitat— i, finalment, en l'àmbit de la comunicació i la creació literària.

En futures jornades es podrà prestar atenció específica a algun d'aquests sectors i donar més cabuda a professionals de camps com la publicitat, els mitjans de comunicació o la traducció, sobre la tasca dels quals no hem tingut oportunitat d'aprofundir en aquesta ocasió.

La finalitat primordial de les Jornades era, precisament, analitzar les modalitats de cooperació que s'han donat fins ara per tal d'identificar les més indicades per al futur. Aquesta ha estat sobretot la funció dels debats, en els quals els ponents externs a la Secció Filològica i els participants a les Jornades han fet les seves observacions i els seus suggeriments.

Com a qüestió prèvia, al llarg dels debats s'ha considerat necessària la distinció entre la codificació normativa, l'estandardització i l'especialització funcional de la llengua. La codificació normativa és una responsabilitat de l'IEC, en la qual és positiu que col·laborin els professionals de la llengua. En l'estandardització —com a procés social d'establiment de la varietat comuna de la llengua— és on la cooperació entre els professionals de la llengua i l'autoritat acadèmica pot resultar més fecunda. Finalment, l'especialització funcional queda en bona part fora de l'àmbit de la codificació normativa —com és el cas dels registres argòtics o més col·loquials propis d'alguns gèneres de la comunicació— i és sobretot responsabilitat de determinats professionals de la llengua, per bé que també hi convingui l'orientació de l'IEC.

D'altra banda, els assistents han remarcat la importància que l'IEC difongui orientacions generals clares sobre les variants territorials de la llengua estàndard, per exemple en la nova gramàtica normativa en curs d'elaboració. Es considera especialment preocupant que algunes administracions educatives tendeixin a bandejar formes de la llengua comuna que són vives en el seu territori, encara que no siguin les més generals, amb l'afany d'accentuar la diferenciació respecte a la resta de la comunitat lingüística.

Alguns participants consideren igualment inadmissible que en els processos de correcció es modifiquin opcions lingüístiques de l'autor coincidents amb la posició normativa: tot i la utilitat dels llibres d'estil, aquests no poden ser gramàtiques alternatives dissidents.

II

Un dels objectius de les Jornades era estudiar les vies que podrien ser operatives per a identificar conjuntament les necessitats d'orientació normativa i de criteris per als usos específics de la llengua en els sectors més rellevants per a l'estandardització. De les aportacions fetes al llarg de les sessions es desprèn que algunes formes possibles de cooperació en la resolució d'aquest tipus de necessitats podrien ser:

1) L'establiment d'un sistema d'interrelació entre els serveis lingüístics de mitjans de comunicació, el TERMCAT i l'IEC, que permetés la resolució immediata i concertada —encara que fos provisional— de neologismes.

2) L'activació de la comissió de treball prevista pel conveni entre el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i l'IEC, i l'establiment d'altres acords semblants amb les administracions educatives; una de les possibles accions en el camp educatiu seria la realització d'una anàlisi de les faltes i dificultats d'aprenentatge més freqüents, a fi de valorar les eventuais necessitats d'adequació didàctica o normativa. L'escola pot contribuir decisivament a la familiaritat gradual de tots els infants amb les variants territorials de l'estàndard i aconseguir la integració en la llengua comuna de recursos lèxics i expressius de tots els parlars. Seria especialment important que el sistema educatiu de Catalunya fomentés un procés d'aquest tipus, ja que aquesta actitud facilitaria l'acceptació de la llengua comuna per la resta dels catalano-parlants.

3) L'elaboració, a iniciativa de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, d'unes orientacions lingüístiques per a l'escola d'acord amb la Secció Filològica, tal com ha fet la Universitat de les Illes Balears.

III

Un altre objectiu es referia a la viabilitat de fer un seguiment sectorialitzat de l'aplicació de les propostes normatives i als criteris adequats de difusió d'aquestes propostes.

Pel que fa als sistemes que adopti l'IEC per a la difusió de les noves propostes normatives, els participants han suggerit que pot resultar convenient recollir prèviament opinions sobre determinats punts especialment crítics, que cal expressar les propostes amb la màxima claredat argumentativa i que s'ha de preveure el procés social d'implantació progressiva d'aquestes noves directrius, amb els terminis adequats d'adaptació.

D'altra banda, tot reconeixent que la normativa lingüística fixa un marc d'actuació obert a propostes diverses d'elaboració funcional de la llengua per a necessitats particulars, és convenient que s'arbitrin sistemes de seguiment de l'aplicació de les propostes normatives i d'identificació dels problemes que aquella elaboració suscita. Pel que fa a les formes de seguiment sectorialitzat que s'han considerat viables, els participants han esmentat sobretot la conveniència d'organitzar un sistema de seguiment de la qualitat lingüística en els usos públics més rellevants, començant per definir operativament el concepte de *qualitat lingüística* i el procediment per a mesurar-la. La cooperació dels serveis lingüístics dels diversos sectors amb l'IEC seria especialment eficaç en aquest camp.

IV

Els altres dos objectius de les Jornades es referien a l'establiment de sistemes organitzatius adequats per a fer efectiva la cooperació dels professionals de la llengua en les tasques de la Secció Filològica i en el procés d'estandardització i elaboració funcional del català. Les propostes que han sorgit al llarg de les Jornades en relació amb aquest punt són les següents:

1) Continuar les visites anuals de la Secció Filològica als diversos indrets del territori lingüístic; en futures ocasions caldria accentuar els intercanvis amb els professionals de la llengua en aquella zona i buscar amb ells la manera més adequada de tractar les dificultats específiques del seu entorn. En algunes zones es pot pensar en l'organització de comissions territorials de treball com la que s'ha establert amb la Universitat de les Illes Balears, quan les necessitats ho justifiquin.

2) Conferir un caràcter periòdic a aquestes Jornades per a la Cooperació en l'Estandardització Lingüística —cada dos anys, per exemple— i dedicar primordialment les futures edicions a aprofundir en algun sector determinat i en punts concrets del llenguatge.

3) Consolidar i agilitar el sistema actual de canalització de consultes lingüístiques entre els serveis d'assessorament, el TERMCAT i l'Oficina de Consultes de l'IEC, a fi que disposi dels mitjans adequats i respongui en terminis raonables els dubtes puntuals que li siguin plantejats. Els articles sobre llengua publicats per membres de la Secció Filològica poden ser una via adequada per a la difusió d'algunes d'aquestes resolucions. En determinats àmbits territorials —com

les Illes Balears— es pot avançar en l'establiment d'un sistema similar de distribució de tasques en l'assessorament lingüístic. La constitució d'una base de dades comuna on es classifiquin els casos estudiats podria ser també de gran utilitat.

4) Pel que fa a la normalització terminològica, hom ha suggerit la conveniència d'ampliar la representació, en el Consell Supervisor del TERMCAT, d'especialistes en ciències, tècniques i humanitats, de promoure els mecanismes més efectius d'implantació terminològica i d'establir canals de relació directes amb els usuaris. Així mateix, és desitjable que s'avanci en els sistemes de coordinació amb els grups universitaris actius en terminologia.

5) En un altre ordre de coses, s'ha valorat la utilitat de l'ampliació del seguiment de la neologia en els usos espontanis i orals, i l'aportació que els materials recollits per l'Observatori de Neologia poden representar en l'elaboració de la nova gramàtica normativa.

6) Mantenir i ampliar les cooperacions entre els grups universitaris de recerca i l'IEC, tal com es fa en el marc del CREL, no sols en el camp de la recerca aplicada o R+D, sinó també en la recerca bàsica sobre la llengua.

7) Facilitar l'accés a les dades lingüístiques per mitjà de la xarxa telemàtica educativa o del portal específic que preparen el centre de distribució de recursos lingüístics del CREL i l'IEC.

8) Impulsar la incorporació del català a les tecnologies de la informació i la comunicació, requisit indispensable per al desenvolupament normal de la llengua en la nova societat del coneixement. Cal vetllar sobretot perquè les noves eines de tractament informàtic de la llengua siguin vàlides per a totes les variants territorials de la llengua estàndard.

9) Articular de manera complementària els sistemes telemàtics d'informació sobre la llengua (webs, portals) i els sistemes de participació existents (com la llista de distribució Zèfir). Iniciar un fòrum sobre l'estandardització que permeti als professionals de la llengua que ho desitgin fer arribar observacions, propostes o suggeriments a la Secció Filològica i faciliti a aquesta Secció la consulta als especialistes en un camp determinat sobre criteris o estudis en preparació. La modalitat anomenada *grup de notícies* pot ser especialment adequada per a aquesta funció. En la mesura que convingui, es poden crear grups de notícies sectorials o llistes de distribució per a grups de treball específics. A fi d'emprendre aquesta iniciativa d'una manera realista i d'avaluar-ne l'operativitat i les necessitats de gestió, hom ha suggerit d'iniciar-la amb una prova pilot. En aquest procediment d'intercomunicació, cal facilitar la reflexió i l'elaboració meditada de criteris, i distingir-la de la resolució ràpida de consultes concretes. En qualsevol cas, es tracta que el sistema permeti recollir opinions qualificades, i no de sotmetre a votació els criteris lingüístics normatius.

10) Preveure la constitució d'un cercle de professionals de la llengua que permeti ampliar la cooperació sectorial i territorial amb la Secció Filològica en l'adaptació de la normativa a les noves necessitats, l'estandardització i l'especialització funcional.

11) Establir formes permanents de coordinació entre totes les institucions polítiques de l'àrea lingüística catalana, les quals han de prestar un suport actiu inequívoc a les formes de cooperació establertes entre els professionals de la llengua i l'Institut d'Estudis Catalans, en reconeixement de la seva condició d'autoritat acadèmica. Aquesta coordinació resulta indispensable per

a garantir la difusió pública en tot el territori d'un model estàndard comú, per a l'adopció de criteris compartits en els nomenclàtors toponímics i per a la consecució de textos administratius vàlids per a tot el domini lingüístic. Més concretament, s'ha proposat que s'estenguin les mesures legislatives adoptades per algun dels poders autonòmics a fi de preservar el patrimoni toponímic —especialment en els topònims de nova creació— de denominacions alienes a la identitat històrica.

12) Intervenir, en la mesura que sigui possible, davant de les editorials que més incidència tenen en la publicació de llibres de text en llengua catalana i especialment de manuals de llengua catalana, per tal que —salvant-ne les adaptacions necessàries en els nivells més bàsics— siguin generalment vàlids per al conjunt del territori.

13) L'Institut d'Estudis Catalans ha de mantenir la seva defensa activa de la unitat de la llengua, perfectament compatible amb formes de coresponsabilitat amb altres institucions en la tasca d'orientació normativa, tal com es fa en el cas de les Illes Balears d'acord amb la seva Universitat.

V

Com a organitzadors, ponents i participants de les Jornades per a la Cooperació en l'Estandardització Lingüística, presentem aquestes conclusions a la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans amb la confiança que, en la mesura que les disponibilitats ho permetin, seran ateses dins de terminis raonables, i contribuiran a establir unes relacions més satisfactòries en la consecució de l'objectiu comú de consolidar una llengua estàndard plenament apta per a totes les funcions i plenament assumida per la societat.